

La ciència-ficció de Manuel de Pedrolo: més que el «Mecanoscrit», però també.

per A. Munné-Jordà
(10-2-2006)

En ocasió del quinzè aniversari de la mort de Manuel de Pedrolo, l'any 2005, el llibre que Edicions 62, la seva editorial principal, va publicar com a «edició especial commemorativa» va ser una reedició del *Mecanoscrit del segon origen*, que com diu a la contracoberta és «el títol més divulgat en català de tots els temps», sobre el milió d'exemplars, una novel·la de ciència-ficció, publicada inicialment, per voluntat de l'editorial, en una col·lecció de literatura juvenil, el novembre de 1974. Però la col·lecció «El trapezi» no tenia res a veure amb les col·leccions de literatura juvenil actuals: la novel·la de Pedrolo hi sortia al costat d'obres com *Espàrtac* de Howard Fast, *El dia dels trífids* de John Wyndham, *El gran Meaulnes* d'Alain Fournier, *La comèdia humana* de William Saroyan, *El salari de la por* de Georges Arnaud, *L'home que fou dijous* de Gilbert Keith Chesterton, *El port de les boires* de Georges Simenon, *La mare* de Màxim Gorki, *El gos que va veure Déu* de Dino Buzzati, és a dir, obres de primeres figures de la literatura mundial, i també d'autors catalans de ciència-ficció, com Pere Verdaguer o Montserrat Julió. El *Mecanoscrit* no ha parat de reeditar-se, se n'ha fet versió en còmic, serial de ràdio i de televisió, i hi ha hagut propostes d'adaptar-lo al cinema i al teatre. I ha estat traduït al castellà, al basc, al francès, al gallec i al romanès, i en tots aquests àmbits és tractat i respectat com una molt bona novel·la que consta al costat dels grans títols de ciència-ficció d'arreu del món.

El «Mecanoscrit»

El *Mecanoscrit* explica la història de l'Alba i en Dídac, una noia de catorze anys i un nen de vuit, supervivents d'un atac extraterrestre que pràcticament ha anorreat la vida a la Terra, i que assumeixen la missió de repoblar-la. Ells s'han salvat perquè al moment de produir-se l'atac extraterrestre eren sota l'aigua. I després de comprovar els efectes de la destrucció, recullen tot el que poden i se'n van. Sorprenen un dels invasors i el maten. Quan arriben a la Barcelona destruïda decideixen preservar tots els llibres. En una expedició amb vaixell comproven que la destrucció ha estat general i els pocs supervivents o s'han bestialitzat o han embogit. Decidits a perpetuar l'espècie, quan en Dídac té dotze anys i l'Alba disset tenen un fill, poc després en Dídac mor, i l'Alba pensa que quan en tingui trenta i el fill dotze podran tenir nous fills. I en un apèndix l'editor del futur dóna notícia de les controvèrsies sobre si efectivament l'Alba és la mare de la nova humanitat o el text és una mostra de la literatura anomenada de ciènciaficció.

Però el *Mecanoscrit*, escrit a la tardor de 1973, ni és l'única obra de ciènciaficció de Pedrolo, ni l'única obra que mostra el seu interès per l'especulació sobre la realitat. L'interès pel gènere li venia de lluny: el mateix 1973 explicava a Jordi Coca que el primer argument literari que recordava haver llegit de jove era d'un savi maligne que inventava l'arma que podia destruir el món; és a dir, un tema típic i tòpic de la ciència-ficció.

Contes diversos

Manuel de Pedrolo, després d'haver debutat publicant un llibre de poemes, *Ésser en el món*, el 1949, el segon llibre que va editar és un volum de contes, *El premi literari i més coses*, de 1953, que ja inclou un conte que ara sense cap dubte posaríem dins un volum de ciència-ficció: «Transformació de la ciutat», datat a Tàrrrega el 1947. Tracta d'un personatge que té el poder de, «canviant una cosa de lloc, sobre el paper», fer que també es desplaci a la realitat, i per tant pot canviar carrers i cases simplement desplaçant-los damunt el pla de la ciutat, dibuixant-hi al damunt, i ho fa una nit a Barcelona i crea un caos formidable. Una idea que pot fer pensar en aquella extraordinària pel·lícula, força posterior, que es deia *Dark City* (d'Alex Proyas, 1998).

En diversos llibres de contes de Pedrolo, quasi tots, podem anar trobant relats directament

de ciència-ficció o d'algun tipus de fantasia afí; per exemple, a *Un món per a tothom* (1956), «Temps simultanis», amb cinc històries simultànies de diferents gèneres, una de les quals de fantasmes o de realitats alternatives, i una de policíaca — una idea que anticipa el llibre de Michael Cunningham *Dies memorables* (2005), que fa dins el mateix espai tres històries en temps diferents i de gèneres diferents: de fantasmes, policíaca i de ciència-ficció—; a *Violació de límits* (1957), «El camí», una paràbola pessimista sobre la llibertat situada en un camí inacabable i laberíntic que es va transformant; a *International Setting* (1974), «L'origen de les coses», la història d'un autobús d'excursionistes que es perd i, impossibilitats de torna a trobar el camí de la civilització, funden una nova ciutat; a *Crèdits humans* (1957), «Les civilitzacions són mortals», amb una ciutat d'on desapareixen els carrers, i les cases queden encastades l'una davant l'altra; a *Contes fora recull* (1975), «Darrer comunicat de la Terra», que havia publicat a la darrereria de 1973 a l'almanac de «Serra d'Or» per a 1974, amb la narració del darrer home de la Terra: explica que davant la imminència d'una guerra total, envien tota la humanitat noranta-nou anys al futur, a una nova era de pau, però hi arriben noranta-nou anys més vells, la majoria morts; a *Caus a cada cantonada* (1985), «Fragmentària», que havia publicat a la revista «Ciència» el 1981, amb un document fragmentari de l'any 9913 que parla d'una humanitat ensalvatgida i decadent, que experimenta alhora envelliment i regressions; a *Patologies diversament obscures* (1986), «Asèlia», que havia publicat a l'«Avui» el 1984, amb una noia seduïda per un extraterrestre que la fecunda, i també «La doble plaça de les donzelles», amb un edifici que uns veuen i altres no, potser perquè transgredeix el temps; a *Disset contes i una excepció* (pòstum, 1990), «El bon ciutadà», versió A, que havia sortit a l'«Avui» el 1987, amb el ciutadà que veu que una mà surt del mur de la presó i ho denuncia, i a la versió B, el director talla la mà. També en podem trobar edicions específiques, com el volum *7 relats d'intriga i ficció* (1980), que en combina de policíacs i de fantàstics («L'origen de les coses», «Transformació de la ciutat», «Les civilitzacions són mortals» i «El cens total»), o l'adaptació en còmic de *Les civilitzacions són mortals* (1984).

«Trajecte final»

Però el recull de contes de ciència-ficció per excel·lència és *Trajecte final*, escrit el 1974 i publicat el 1975 dins el tercer volum de contes i narracions, dins l'obra completa, i el 1978 en llibre sol de butxaca; se n'han fet nombroses reedicions, com la de la «Biblioteca Manuel de Pedrolo» dins «El cangur», també una edició didàctica, i s'ha traduït a l'anglès i al castellà. Són contes escrits immediatament després del *Mecanoscrit*, que havia elaborat a la tardor de 1973. «El cens total», un dels més divulgats, i també traduït al francès, ja havia sortit a la revista «El Pont» el 1974 o el 1975, i com que és el primer del volum podem pensar que també és el primer que va escriure: explica que hi ha un arxiu universal de tots els vivents des de l'origen de la humanitat, perquè ens repetim: quan un mor, després reneix amb un altre nom i en un altre lloc. El segueixen «Un món distant i veí», amb un personatge que ha vingut d'un món paral·lel, on no pot tornar, però hi envia informes del nostre; «Servei oficial», amb una agència que es dedica a suprimir la gent inadaptada, suposadament enviant-los a altres èpoques; «Cadàvers», amb una empresa que fabrica prostitutes robòtiques; «Urn, de Djln», amb un extraterrestre fugitiu que té plasticitat molecular i pot transformar-se en qualsevol: és el conte més complex del recull, quasi una novel·la, i el que més satisfia Pedrolo; «La noia que venia del futur», amb una noia que de 1996, quan té vint anys, viatja a 1974, abans de la seva naixença, queda prenyada i té un fill, que resultarà més gran que ella però serà afectat pel nou viatge de la noia al seu anterior present, i «El regressiu»: en un món superpoblat, alguns ancians comencen a experimentar la regressió, un rejuveniment que representa una amenaça per a la supervivència de l'espècie i per tant són perseguits i sovint exterminats.

Dues novel·les més

Veiem doncs que el *Mecanoscrit del segon origen* no va sortir com un bolet després de la

pluja enmig de la producció de Pedrolo. «Darrer comunicat de la Terra», de 1973 i publicat a la darrera d'aquell any, inaugura el nucli central de l'obra de ciència-ficció de Pedrolo, amb el *Mecanoscrit*, escrit a la tardor de 1973 i publicat el 1974, i *Trajecte final*, escrit el 1974 i publicat el 1975; i aquest nucli encara comprèn dues novel·les més: *Aquesta matinada i potser per sempre* i *Successimultani*.

Aquesta matinada i potser per sempre és escrita el 1976 i publicada el 1980, reeditada el juny de l'any 2000 per Pagès editors a la col·lecció «Ciència-ficció». És l'obra de ciència-ficció que Pedrolo considerava que era més remarcable «per la quantitat de teories sobre el temps que discuteix o inventa», com escriu a Jordi Castellanos per queixar-se-li que només parla del *Mecanoscrit*. Aquí Pedrolo reprèn la idea de l'esclatxa per on podrien accedir al nostre món éssers d'un altre univers, com al conte «Un món distant i veí». Cronològicament l'acció comença el 1991, quan es produeix un fet estrany al Carmel. Tres testimonis asseguren que han vist com un home n'agredia un altre i, al moment que li clavava una forca, l'altre desapareixia. L'agressor explica que ja l'havia vist aparèixer i desaparèixer altres vegades, i per això es volia assegurar que era real. I aleshores el professor Marc Bega explica que és una criatura d'un altre univers que havia penetrat al nostre món per una esquerda temporal. La fundació que es crea per esperar la nova vinguda compra el terreny i n'espera el retorn l'any 2147. L'obra és escrita en forma de plec de documents: primer informes de la policia que vigila la fundació el 2147, després els reportatges periodístics del moment dels fets el 1991, que complementen o esmenen les informacions anteriors, després els informes de la fundació mateixa, després els textos del professor Marc Bega a l'època dels fets, i així cada nova informació serveix per a ampliar o descartar informacions precedents. I el lector es va construint la narració sense seguir cap linealitat temporal, d'acord amb les idees sobre el temps que presenta l'obra.

Successimultani és escrita el 1979 i publicada el 1980. Reeditada l'abril de 1991 com a número 26 de la col·lecció «2001» de l'editorial Pleniluni, va ser el llibre que va tancar la col·lecció, la primera del gènere que s'havia editat en català. El 2006 la va reeditar Pagès. *Successimultani*, que significa successiu i simultani alhora, reprèn la idea del conte «La noia que venia del futur», i en desenvolupa més possibilitats. Aquí també els personatges que viatgen ho fan gràcies a unes aptituds que tenen, sense que se'ns en descriu cap tecnologia, només la possibilitat per les característiques constants del temps. I s'especifica la limitació que el viatge només es pot fer a un passat anterior a la naixença pròpia, per evitar la paradoxa de trobar-se amb un mateix. És situada a Barcelona a la postguerra, però lògicament amb incursions a diferents èpoques del passat, com el temps de la dictadura de Primo de Rivera. A la novel·la, la Jordina ha estat iniciada pel pare en el viatge en el temps, i ella hi introdueix en Damià, un personatge que al final es perd en el passat intentant esmenar-lo, perquè en un viatge anterior una noia del passat amb qui ell va tenir relació sexual va quedar embarassada i quan va néixer el nen, que és ell (i amb això també anticipa la idea del film *Terminator* de James Cameron, 1984), la noia va morir en el part, i ell torna per repetir la història sense deixar-la embarassada, perquè ella pugui viure, però ell naturalment no torna, perquè no pot haver nascut. I, és clar, alterar el passat provoca conseqüències en el futur, de tal manera que al final el doctor psicoanalista Manuel de Pedrolo rep el manuscrit de la novel·la, adreçat a un suposat Manuel de Pedrolo novel·lista, que hauria viscut una guerra que no s'ha produït mai. És a dir, Pedrolo ens presenta el món com ell l'hauria volgut.

Una altra novel·la de ciència-ficció

Aquests quatre llibres, *Mecanoscrit del segon origen*, *Trajecte final*, *Aquesta matinada i potser per sempre* i *Successimultani*, escrits de 1973 a 1979, formen el nucli central i més clàssic de la ciència-ficció de Pedrolo, però com hem vist amb els contes, en què en té des del primer recull, publicat el 1953, fins al pòstum, de 1990, també en el camp de les novel·les en tenim altres que val la pena considerar.

Sobretot *La creació de la realitat, punt i seguit*, la penúltima novel·la que va escriure Pedrolo, el 1984, i publicada el 1987. Se situa en un futur en què fa dotze anys que la Federació i la Confederació dominen la Terra i permeten només una faixa de Països Associats, que els evita tenir fronteres comunes i entrar en un conflicte directe que podria ser definitiu. La novel·la està escrita en forma d'informes, alguns en primera persona. Primer tenim notícia de la Confederació, un règim militar absolutista que ha organitzat rigorosament el seu territori: hi ha una mena de camp de concentració on són recloses les dones prenyades, on infanten i la majoria moren; hi ha els sectors on viuen i treballen els homes; hi ha les noies que, quan han fet disset anys, són seleccionades com a prostitutes, per als oficials, per als soldats o per als obrers, segons el grau dels seus atractius; les dels oficials, després d'uns anys, són traspassades als llocs d'impregnació, on els sementals les fecunden; i sobretot hi ha soldats, i religiosos de totes les creences; i hi ha els pobles sotmesos, tributaris de la metròpoli. La Federació, també sota el control militar, és igualment dividida rigorosament en zones segons el tipus de producció: agrícoles, ramaderes, minaires o industrials, i a dins hi ha subzones per a dones, malalts, vells, infants, religiosos, gestants il·legals..., tots regits per autoritats indígenes col·laboracionistes, controlats per policies nadius, que depenen del poder militar ocupant; homes i dones viuen en barris separats, tenen prohibida la relació i tenen els encontres sexuals en cases de contacte regularitzades pel poder, amb la prohibició de l'embaràs. Després, com en una mena de contes, hi ha un relat de la vida religiosa digne del *Decameron*, un sobre dos intel·lectuals d'actituds oposades i un sobre un fugitiu als Països Associats. Però després tenim la història de l'escriptura de tot aquest relat, una novel·la que al capdavant inspira als caps polítics de les dues grans potències dur-lo a la realitat, amb què la realitat de ciència-ficció descrita per la novel·la està en camí de fer-se realitat, tot i que l'autor ens adverteix que podem intentar evitarho. Una reflexió pessimista però combativa del darrer Pedrolo.

Pel vessant dels mites religiosos

Si tenim en compte la reflexió de l'epíleg del *Mecanoscrit*, en el sentit que especula si es tracta d'una novel·la o d'un diari autèntic, o sigui que pot tenir un doble vessant, de novel·la de ciència-ficció d'invasions extraterrestres o d'especulació sobre el mite de l'origen de la humanitat, podem veure com Pedrolo va voler continuar especulant pels dos camins productius que originava. Hem vist el de la ciència-ficció més tecnocientífica. Però també continua pel dels mites religiosos. En un terreny més acostat a la fantasia i fins a la parapsicologia, tenim la novel·la *Procés de contradicció suficient*, escrita encara en aquesta època central, el 1975, entre el *Mecanoscrit* i *Aquesta matinada*, i publicada el 1976, i portada al cinema el 1988 per Tomàs Muñoz amb el títol de *Garum*, que tracta de les relacions diabòliques d'un pintor, que ens presenta un text d'un autor mort fa anys, Manuel de Pedrolo, i que explica la relació del pintor amb un ésser multiforme femení. L'ésser que explica que els teòlegs l'han confós amb el diable ha escoltat una opinió del pintor Enric Germa sobre Déu i el diable, en el sentit que Déu és masculí i el diable femení, i això afegit a la recerca de la seva pintura fa que s'hi senti atreta i se'l vol fer seu. Hi ha una pugna entre les criatures masculines i les femenines, assimilades a mags i bruixes: les femenines, més sensuals, se senten atretes per homes mortals i per experimentar l'amor hi estableixen pactes en què els ofereixen la immortalitat, fama i honors a canvi del seu amor. Com tantes altres criatures de Pedrolo, l'Enric Germa, una criatura humana, enfronta el conflicte entre dues realitats simultànies i excloents amb la lògica humana davant l'absurditat. I precisament és invocant la ciència-ficció que s'apuntala en la racionalitat: l'Enric s'explica tota la realitat alterada pel diable perquè ho considera un món paral·lel; però el diable/Maia li ho desmenteix: «El diable mai no ha format part d'un món paral·lel. És aquí, entre vosaltres.» És una novel·la molt ben plantejada, que crea un univers pervers i suggestiu, i en què l'especulació fantàstica se centra en els mites religiosos, com en altres obres com *Crucifeminació* o *Múltiples notícies de l'Edèn*. I, si la teologia és una ciència, evidentment aquí encara parlem de ciència-

ficció.

Crucifeminació, escrita el 1981 i publicada el 1986, es presenta, com altres obres de Pedrolo, com un plec de documents. Aquí tenim primer un seguit d'escrits de diversa procedència entorn d'un fet de l'any 2081: en una plaça pública una verge infanta aparatósament l'enviat d'un déu, una segona encarnació del que és anomenat el Definitiu; pot tenir l'aparença de la descripció d'un mite religiós, però tenim totes les pistes per a veure que tot plegat és producte d'una conxorxa de governants, metges i capellans. Aquests documents estan classificats rere un títol de «preàmbul», i al capdavant hi ha un «apèndix» amb fragments d'un text religiós que ordena canònicament el mite l'any 2153. Entremig hi ha una nota del traductor d'aquests papers, suposadament portuguesos, que ens fa fer un salt en el temps i ens situa a l'actualitat, revisant un text suposadament de 1937.

Múltiples notícies de l'Edèn, escrita l'estiu de 1984 i publicada el 1985, també proposa una nova lectura del mite: presenta un dossier de documents en dos plecs, un de referits a Lilith i l'altre a Eva, que van arribant misteriosament a l'autor potser per l'acció de la immortal Lilith (en una mena d'aplicació al fantàstic del mètode paranoicocrític que explica Dalí al seu llibret sobre *L'àngelus* de Millet) i que tracten d'una criatura inicial andrògina, la partició en dos sexes i les experiències sexuals de Lilith i Eva amb àngels i dimonis, la temptació sexual d'Adam i l'expulsió del paradís. També a *Crucifeminació* (de 1981) i ja a *Procés de contradicció suficient* (de 1975), entre d'altres obres, també en algun moment o altre es parla de Lilith, un personatge que sens dubte seduïa Pedrolo des de feia anys, fins que li va dedicar gairebé sencera aquesta obra.

Metafísica fantàstica

Hem vist els dos camins que obria el *Mecanoscrit*, la ciència-ficció i el mite religiós. Ja els anys cinquanta Pedrolo havia escrit algunes novel·les diguem-ne de metafísica fantàstica que tampoc no desentonarien en una col·lecció de ciència-ficció, com *Mister Chase, podeu sortir* (escrita el 1953 i publicada el 1955), *Introducció a l'ombra* (escrita el 1956 i publicada el 1972) o *Entrada en blanc* (escrita el 1958 i publicada el 1968). A *Mister Chase, podeu sortir* i *Entrada en blanc* els personatges són morts, amb què Pedrolo escriu una mena d'actes sacramentals laics.

A *Mister Chase, podeu sortir*, els personatges han abandonat el món i arriben al nou àmbit, cadascun pel seu compte, sabent que són morts; arriben a una mena d'hotel, que té una sola porta d'entrada i dues de sortida; i mentre els personatges menen la seva investigació intentant entendre el sentit d'aquell àmbit, per què hi són i on aniran, i se'l comencen a fer seu i temen la sortida, Pedrolo ens mena a fer una reflexió paral·lela sobre la nostra apropiació del nostre àmbit, que potser no n'hi ha per tant però hi som i no n'hi ha d'altre, abans d'acarar-nos a la incògnita del gran buit. Comparteixen les descobertes, però cadascun ha entrat sol i se'n va sol i, com diu Walter Chase, «no ens podem ajudar, no podem fer res l'un per l'altre», una conclusió que val per a totes tres obres, però tanmateix no renuncia a continuar la investigació i a compartir-ne els resultats; però la investigació serà estroncada per la indicació implacable que el fa sortir. L'estructura anticipa *Entrada en blanc*, amb els capítols alternats entre el món dels morts i el dels vius, i en certa manera també anuncia l'obra teatral *Tècnica de cambra*, que escriurà sis anys després, el 1959, amb aquella cambra incomprendible on cal actuar perquè no hi ha enlloc més i amb la veu final que obliga a partir.

A *Entrada en blanc*, escrita el 1958 i publicada el 1968, també els personatges, com a la novel·la anterior i com al teatre —de 1957 a 1959 Pedrolo escriu les vuit obres que formen el nucli principal del seu teatre—, cerquen primer de tot entendre on són, «continuarem lluitant, aquí o on sigui, per tal de comprendre, de saber», i saben que cada descoberta és un nou pas, una victòria, encara que al final no hi hagi sortida. Aquí viatgen amb un tren que no poden abandonar i que no saben on va ni per on ni per què, i que sovint s'atura en una estació que és sempre la

mateixa a fer un transbordament que és al mateix tren; la investigació els duu a saber que són morts, que han deixat el seu món habitual, i finalment arribaran a establir que tots van morir del cor mentre dormien: possiblement es tracta d'un estat transitori entre la vida física i un destí final que ben possiblement serà el no-res. A *Mister Chase* tots havien mort de mort violenta: podem interpretar doncs aquesta altra novel·la com una nova investigació del mateix tema, ara en un altre grup. Com un símbol de la pèrdua de la coherència física, i anticipant *Beetle Juice* de Tim Burton, de 1988, també una obra de fantasmes, aquí els morts poden perdre membres i tornar-se'ls a incorporar. Pedrolo no parla d'escatologia, de cap destí final, de cap finalitat, sinó d'un espai de reflexió abans de passar a un final desconegut.

Introducció a l'ombra és la més acostada a la ciència-ficció de totes tres, sobretot perquè la situació fantàstica l'experimenta un personatge viu. En David i l'Aurèlia fa poc que s'han canviat de casa. Un dia de pluja, quan en David arriba de la feina va a l'habitació a canviar-se els mitjons, surt distret mirant el diari i en lloc d'anar cap a la porta va cap al lloc on hi havia la porta a l'altra casa, topa contra la paret, i la travessa, i es troba empresonat dins una cambra blanca en forma d'ou, sense angles i amb les parets impenetrables. Mentre la dona constata que el marit ha desaparegut i després arriba la resta de la família i afronten el misteri fins que truquen a la policia, en David lluita per sortir. En cada capítol assaja una teoria per derrotar la paret que l'empresona. Primer reflexiona sobre la teoria de la relativitat, la constitució del món físic i del temps. Va desplegant teories sobre si la cambra és un símbol: de l'aïllament que voldria en una casa de camp, de la barrera que ha creat davant els altres amb actuacions poc escrupoloses, de la que els altres han dreçat enfront d'ell, sempre amb la idea de derrotar-la amb la lògica, i així també va repassant la seva vida i sap que quan surti serà un altre i veurà les coses diferentment. Veu que ha passat els cinquanta-vuit anys de vida ignorant-se, es descobreix ell mateix però també raona que ell representa tota la feblesa de la humanitat. Al final especula que és dins una altra dimensió, fora del món conegut, reprèn teories einstenianes, i esgotades totes les sortides dedueix que hi va entrar ignorant la paret i així és com n'ha de sortir, però la cambra és massa obsessiva per a oblidar-la.

«Totes les bèsties de càrrega»

També convé reivindicar com a obra de literatura fantàstica la que possiblement és la millor novel·la de Manuel de Pedrolo —sempre deixant de banda el cicle Temps Obert, una obra que mostra l'interès de Pedrolo per la ciència, però que és un cicle d'onze volums—, i en tot cas una de les més memorables, *Totes les bèsties de càrrega*, escrita el 1965 i publicada el 1967: una obra escrita amb voluntat al·legòrica i política, de denúncia de l'intent de genocidi cultural i nacional de la dictadura franquista, però que alterades formalment, de moment i si més no en part, les circumstàncies externes, podem llegir entenent-ne el valor universal. Narra l'aventura d'un home innominat, i per extensió de tot un poble, sotmès a un procés anorreador de la seva identitat, amb la intenció d'assimilar-lo a la de l'ocupant. El protagonista és obligat a assistir a una triple intervenció quirúrgica que fan a la mare: al cervell, al cor i al sexe. Perquè denuncia que la volen despersonalitzar, i creu que l'han morta, és empresonat. Alliberat per un atzar que forma part del judici, torna a casa, on ara viuen altres fills de la mare i d'on, fugint d'un escorcoll policial, pot salvar una adolescent que, com totes les del seu poble, havia de ser esterilitzada. Busca el cos de la mare al cementiri, on s'assabenta que encara és viva. Torna a ser detingut i és enrolat. Fugitiu de la caserna, l'agafen els inspectors del cens. Ha d'anar a demanar la documentació al registre i després a la casa d'un jerarca, on és explotat sexualment i apallissat. El recull un dels seus i el duu a una reunió clandestina, que és descoberta. Altre cop a casa, entén que la mare és allà on visquin els que se'n reclamen fills i que no la mataran mentre ells no vulguin i continuïn resistint. Abans de tornar a ser detingut, encara pot deixar prenyada l'adolescent que havia salvat. I els guàrdies se l'enduen a tornar a assistir a l'operació, perquè la burocràcia no ha registrat que ja n'havia complert l'obligació. És una mena de fantasia

expressionista o de malson de Kafka, en què el protagonista oposa el raonament lògic a l'absurditat del sistema. Està estructurada en dotze capítols, que se succeeixen en l'espai i en el temps, i el darrer remet a l'espai del primer, en una construcció circular. Al seu moment va ser escrita i entesa com una al·legoria de la situació contemporània, en un temps que tothom feia realisme social, però l'anàlisi profunda de l'opressió sistematitzada i de la reacció individual en fa una obra vàlida per a totes les èpoques i tots els llocs, independentment de la situació històrica, com altres obres que utilitzen la ciència-ficció per a fer al·legories, com feien els germans Strugatski a la Unió Soviètica. El 1985 es va traduir al castellà.

Conclusió

Manuel de Pedrolo, en tant que era un home compromès amb la realitat i un escriptor atent a tots els camps de la cultura, estava atent també a l'actualitat de la ciència i de tot tipus d'especulació. I això, afegit a la seva voluntat de fer present la literatura catalana en tots els camps, i més que més en els gèneres més populars, naturalment el va dur a escriure ciència-ficció, a estar actiu en aquest lloc d'encontre entre ciències i lletres, dos àmbits que massa sovint ens mostren com a contraposats. El *Mecanoscrit* és producte d'aquesta inquietud i d'aquesta actitud, i de la mateixa manera que és el resultat d'un procés literari i d'una pràctica literària anteriors, un pas més de la seva obra, també li planteja nous reptes i li provoca altres obres. Tota la seva obra és un conjunt. I per això seria injust i miop recordar i considerar Pedrolo per un sol llibre, el *Mecanoscrit del segon origen*, per més determinant que hagi estat; i val a dir que ho ha estat. Pedrolo no és solament el *Mecanoscrit*, però també.